

Psykoterapiakoulutuksen nykytila ja haasteet ja tarvittavat toimepide-ehdotukset

Selvitystyö

Psykoterapiakoulutuksen nykytila ja haasteet ja tarvittavat toimepide-ehdotukset

Selvitystyö

Eila Laukkanen, Nuorisopsykiatrian professori (emerita)

Julkaisujen jakelu

Distribution av publikationer

**Valtioneuvoston
julkaisuarkisto Valto**

Publikations-
arkivet Valto

julkaisut.valtioneuvosto.fi

Julkaisumyynti

Beställningar av publikationer

**Valtioneuvoston
verkkokirjakauppa**

Statsrådets
nätbokhandel

vnjulkaisumyynti.fi

Sosiaali- ja terveysministeriö

CC BY-NC-ND 4.0

ISBN pdf: 978-952-00-9995-4

ISSN pdf: 2242-0037

Taitto: Valtioneuvoston hallintoyksikkö, Julkaisutuotanto

Helsinki 2022

Psykoterapiakoulutuksen nykytila ja haasteet ja tarvittavat toimepide-ehdotukset Selvitystyö

Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2022:19

Julkaisija Sosiaali- ja terveysministeriö

Tekijä/t Eila Laukkanen

Kieli Suomi

Sivumäärä

42

Tiivistelmä

Psykoterapia on ammatillinen ja tietoinen yritys psykologisin keinoin vaikuttaa häiriintyneeseen yksilöön. Sen tavoitteena on psyykkisen terveyden ja toimintakyvyn lisääminen. Psykoterapian määrällisessä ja laadullisessa riittävydessä on pitkään ollut haasteita, kuten alueellista eriarvoisuutta ja vaikeutta päästä palvelujen piiriin.

Tämä selvitystyö kohdistuu psykoterapeuttikoulutukseen. Työn tavoitteena on selvittää psykoterapian nykyisen koulutusrakenteen, koulutuksen ohjauksen sekä rahoituksen kehittämistarpeet suhteessa palveluiden sisältöön ja saatavuuteen. Tässä selvitystyössä selvitetään tarpeet ja mahdollisuudet 1) velvoittaa yliopistot järjestämään koulutus erikoistumiskoulutuksena, 2) rahoittaa koulutuksen järjestäminen nykyisestä poikkeavalla tavalla sekä pienentää koulutuksen kustannuksia opiskelijalle, ja 3) arvioida muutoksen keskeisiä vaikutuksia koulutuksen ja palveluiden saatavuuteen sekä laatuun. Lisäksi selvitystyössä arvioidaan mahdollisiin muutoksiin liittyvät rahoitus-, lainsäädäntö- sekä ohjaustarpeet pääpiirteittäin.

Selvitystyö on toteutettu keskustelemalla jokaisen psykoterapeuttikoulutusta järjestävän yliopiston vastuuhenkilöiden kanssa nykyisistä koulutusjärjestelyistä. Tässä selvitystyössä esitetyt näkemykset ovat selvityshenkilön omia näkemyksiä, eivätkä ne näin ollen edusta sosiaali- ja terveysministeriön virallista kantaa.

Asiasanat psykoterapia, koulutus, selvitys, ammattinimikkeet

ISBN PDF 978-952-00-9995-4

ISSN PDF

1797-9854

Julkaisun osoite <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-9995-4>

Nuläget och utmaningarna inom psykoterapeututbildningen och förslag till behövliga åtgärder

Utredningsarbete

Social- och hälsovårdsministeriets rapporter och promemorior 2022:19

Utgivare Social- och hälsovårdsministeriet

Författare Eila Laukkanen

Språk Finska

Sidantal

42

Referat

Psykoterapi är ett professionellt och medvetet försök att med psykologiska metoder påverka personer som råkat ut för störningar. Syftet med terapin är att öka den psykiska hälsan och funktionsförmågan. Tillgången till kvantitativ och kvalitativ psykoterapi har länge varit utmanande, det har till exempel förekommit regionala ojämlikheter och svårigheter att få tillgång till tjänsterna.

Detta utredningsarbete gäller psykoterapeututbildningen. Syftet med utredningsarbetet var att se över behoven i fråga om utvecklingen av psykoterapins nuvarande utbildningsstruktur, styrningen av utbildningen samt finansieringen i förhållande till tjänsternas innehåll och tillgänglighet. I utredningen undersöktes behoven och möjligheterna att 1) ålägga universiteten att ordna utbildningen som specialiseringsutbildning, 2) finansiera ordnandet av utbildningen på ett sätt som avviker från det nuvarande och minska kostnaderna för de studerande, och 3) bedöma vilka centrala effekter en ändring skulle ha på tillgången till och kvaliteten på utbildning och tjänster. Dessutom undersöktes huvuddragen i de finansierings-, lagstiftnings- och styrningsbehov som uppstår vid eventuella ändringar.

Utredningen har genomförts som diskussioner om de nuvarande utbildningsarrangemangen med ansvariga personer vid varje universitet som ordnar psykoterapeututbildning. De synpunkter som framförts i utredningsarbetet är utredarens egna synpunkter och representerar således inte social- och hälsovårdsministeriets officiella ståndpunkt.

Nyckelord psykoterapi, utbildning, utredning, yrkesbeteckningar

ISBN PDF 978-952-00-9995-4

ISSN PDF

1797-9854

URN-adress <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-9995-4>

Current state and challenges of psychotherapy training and proposals for necessary measures

Report

Reports and Memorandums (f the Ministry of Social Affairs and Health 2022:19)

Publisher Ministry of Social Affairs and Health

Author(s) Eila Laukkanen

Language Finnish

Pages

42

Abstract

Psychotherapy is a professional and conscious attempt to influence a disturbed individual psychologically. Its objective is to improve mental health and functional capacity. The quantitative and qualitative adequacy of psychotherapy has long been fraught with challenges, such as regional inequalities and difficulties in accessing services.

This report focuses on psychotherapist training, with the aim to examine the need to develop the current educational structure, guidance and funding of psychotherapy in relation to the content and availability of services. This report examines the needs and possibilities 1) to oblige universities to organise the training as a specialisation programme, 2) to fund the provision of training in a way that is different from what it is at present, and to reduce the educational costs for students, and 3) to assess the key impacts of the changes on the availability and quality of the training and services. In addition, the report assesses the financing, legislative and guidance needs related to possible changes.

The report was carried out by discussing the current training arrangements with the responsible persons of each university providing psychotherapist training. The views presented in this report are the rapporteur's own views and do not therefore represent the official position of the Ministry of Social Affairs and Health.

Keywords psychotherapy, education, review, job titles

ISBN PDF 978-952-00-9995-4

ISSN PDF

1797-9854

URN address <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-9995-4>

Sisältö

1	Psykoterapeuttikoulutuksen selvitystyö	7
1.1	Selvitystyön tavoitteet ja toteutus.....	7
2	Psykoterapia ja psykososiaaliset interventiot mielenterveystyössä	10
2.1	Mitä on psykoterapia?	10
2.2	Psykososiaaliset interventiot.....	11
2.3	Psykoterapian järjestäminen.....	12
2.4	Kansaneläkelaitoksen lakiperustaisen kuntoutuspsykoterapian saajat 2021	12
2.4.1	Lapset ja nuoret	13
3	Psykoterapeutin ammattinimikkeeseen johtava koulutus	16
3.1	Psykoterapeuttikoulutusta järjestävät yliopistot	17
3.2	Yliopistojen tavat järjestää koulutusta poikkeavat toisistaan	18
3.3	Psykoterapeutin ammattinimikkeen omaavat henkilöt Suomessa	20
3.4	Ammattihenkilöasetuksen mukaisesti yliopistoyhteistyössä koulutetut ja koulutuksessa olevat psykoterapeuttiopiskelijat eri yliopistoissa	21
3.5	Kouluttajapsykoterapeutin koulutus	23
3.6	Psykoterapeuttikoulutus jatkumona sosiaali- ja terveysalan tutkintokoulutukseen, peruskoulutuksessa saatu osaaminen terapeutin vuorovaikutukseen.....	23
3.7	Uuden asetuksen mukaisesti toteutettu psykoterapeuttikoulutus	24
3.7.1	Valtakunnallinen yliopistojen psykoterapeuttikonsortio	25
3.8	Psykoterapeuttikoulutuksen hinta ja rahoitus.....	26
3.8.1	Psykoterapeuttikoulutuksen hintaan vaikuttavia tekijöitä	26
3.9	Vaikuttaminen koulutuksen kustannuksiin ja psykoterapian saatavuuteen	27
3.9.1	Kaksivaiheinen psykoterapeuttikoulutus	27
3.9.2	Vaikuttaminen psykoterapeuttikoulutuksen kustannuksiin ja saatavuuteen	28
4	Yhteenveto ja kehittämissuhteet	30
4.1	Välittömät kehittämissuhteet.....	30
4.2	Psykoterapeuttikoulutuksen opetushallinnollinen asema	30
4.3	Tarpeet ja mahdollisuudet rahoittaa koulutuksen järjestämistä nykyisestä poikkeavalla tavalla ja pienentää koulutuksen kustannuksia opiskelijalle.....	31
4.4	Tarvittavia säädöksiä	32
4.5	Vaikutukset.....	33
Liitteet		
Liite 1.	Selvitystyön haastatteluissa mukana olleet yliopistojen ja terveydenhuollon edustajat.....	34
Liite 2.	Uuden asetuksen mukaiset koulutukset (vuoden 2022 alkuun mennessä päättyneet koulutukset)	36
Liite 3.	Esimerkkejä psykoterapeuttikoulutuksen hinnasta	40
Lähteet	42

1 Psykoterapeuttikoulutuksen selvitystyö

Psykoterapia on ollut esillä julkisessa keskustelussa, jota on käyty riittävän hoidon saatavuudesta psyykkisiin häiriöihin esimerkiksi nimikkeen terapiatakuu alla. Psykoterapia on yksi psyykkisen häiriön hoitomenetelmä, jonka määrällisessä ja laadullisessa riittävydessä on pitkään ollut haasteita, muun muassa alueellista eriarvoisuutta ja vaikeutta päästä palvelujen piiriin. On esitetty myös käsitys, että psykoterapia kohdistuu epätarkoituksenmukaisesti.

Syksyllä 2020 eduskunnan käsittelyyn jätettiin kansalaisaloite psykoterapiakoulutuksen muuttamisesta maksuttomaksi (Eduskunta, KAA 3/2021). Huolen aiheena oli psykoterapiakoulutuksen asema täydennyskoulutuksena ja siihen liittyen koulutuksen huomattavan korkeat kustannukset koulutettavalle. Kansalaisaloitteessa korostettiin, että näin syntyy epätasa-arvoinen tilanne muun muassa erilaisen koulutustaustan tai oman taloustilanteen vuoksi liittyen mahdollisuuksiin hankkia psykoterapeutin koulutus. Epätasa-arvoinen tilanne nähtiin myös suhteessa muihin terveydenhuollon ammatteihin, joihin kouluttautuminen maksetaan julkisista varoista.

Kansalaisaloitteeseen liittyen STM käynnisti keväällä 2022 selvitystyön, jonka tekijäksi pyydettiin nuorisopsykiatrian professori (emerita) Eila Laukkanen. Hänellä on pitkä kokemus psykoterapiaan liittyvissä eri rooleissa, mm. kouluttajapsykoterapeuttina.

Tässä selvitystyössä jatkossa esitetyt näkemykset ovat selvityshenkilön omia näkemyksiä, eivätkä ne näin ollen edusta sosiaali- ja terveysministeriön virallista kantaa.

1.1 Selvitystyön tavoitteet ja toteutus

Tämä selvitystyö kohdistuu psykoterapeuttikoulutukseen, vaikka siinä sivutaan myös muita terapiakoulutuksia. Työn tavoitteena on selvittää psykoterapian nykyisen koulutusrakenteen, koulutuksen ohjauksen sekä rahoituksen kehittämistarpeet suhteessa palveluiden sisältöön ja saatavuuteen.

Tähän liittyen selvitetään tarpeet ja mahdollisuudet:

- Velvoittaa yliopistot koulutuksen järjestämiseen erikoistumiskoulutuksena
- Rahoittaa koulutuksen järjestämistä nykyisestä poikkeavalla tavalla ja pienentää koulutuksen kustannuksia opiskelijalle
- Arvioida muutoksen keskeiset vaikutukset koulutuksen ja palvelujen saavuuteen ja laatuun sekä mahdollisiin muutoksiin liittyvät rahoitus-, lainsäädäntö- sekä ohjaustarpeet pääpiirteittäin.

Selvitystyö on toteutettu keskustelemalla jokaisen psykoterapeuttikoulutusta järjestävän yliopiston vastuuhenkilöiden kanssa nykyisistä koulutusjärjestelyistä, siinä olevista myönteisistä puolista ja ongelmista. Selvitystyö kohdistuu nykyisen asetuksen mukaisen psykoterapeuttikoulutuksen (1120/2010 Valtioneuvoston asetus terveydenhuollon ammattihenkilöistä asetuksen muuttamiseksi) järjestämisvaihtoehtoihin. Selvitystyö ei käsittele psykososiaalisten hoitomenetelmien koulutuksia.

Selvitystyössä keskitytään siihen, miten psykoterapeuttikoulutuksia tulisi järjestää, jotta jatkossa voitaisiin järjestää koulutuksia sen mukaan, mitä sosiaali- ja terveysministeriö arvioi niiden tarpeeksi maan eri osissa, eri ikäryhmissä ja minkälaisia psykoterapiamuotoja tarvitaan.

Selvitettäviä asioita ovat:

- Psykoterapeuttikoulutuksen asema yliopistossa
- Mitä koulutuksen muuntaminen yliopistoja velvoittavaksi erikoistumiskoulutukseksi merkitsisi
- Kuinka paljon psykoterapeuttikoulutusta on järjestetty ja kuinka paljon psykoterapeutteja on valmistunut
- Koulutuksen kustannukset, kustannustehokkuus ja mahdolliset keinot vaikuttaa kustannuksiin.

Keskustelussa mukana olleet yliopistojen edustajat on esitetty liitteessä 1.

Lisäksi keskustelua on käyty seuraavien henkilöiden ja tahojen kanssa:

Laurea-AMK, Arenen SoTeLiKa verkoston puheenjohtaja, koulutusyksikön johtaja Salla Seppänen.

Satakunnan-AMK, sosiaalialan ammattikouluverkoston työvaliokunnan puheenjohtaja, opetussuunnitelma vastaava lehtori Satu Vaininen.

Suomen Psykologiliitto puheenjohtaja Jari Lipsanen, ammattiasioista vastaava psykologi Vera Gerkov ja yliopistolehtori Katarina Finnilä.

Suomen Psykiatriyhdistyksen psykoterapian pätevyyslautakunnan edustajat Jukka Aaltonen, Kaija Aho Eerola, Pia Fagerudd, Tiina Koivikko ja Eila Laukkanen.

Valtakunnallisen yliopistojen psykoterapeuttikonserktion puheenjohtaja prof. emeritus Jorma Piha.

THL ylilääkäri Terhi Aalto-Setälä, tutkuspäällikkö Olavi Lindfors ja ylilääkäri Eeva Hulkko.

Terapiat etulinjaan hanke ylil. Suoma Saarni, Helsingin yliopistosairaala.

2 Psykoterapia ja psykososiaaliset interventiot mielenterveystyössä

Mielenterveystyötä ja psyykkisten häiriöiden tutkimusta ja hoitoa tehdään terveydenhuollossa sekä perusterveydenhuollon, erikoissairaanhoidon ja vaativan erikoissairaanhoidon palveluissa, työterveyshuollossa sekä opiskelijaterveydenhoidossa. Työ on moniammatillista ja työmenetelmät ovat vuorovaikutuksellisia erilaisia aikarajattuja psykologiseen ja psykiatriseen tietoon pohjautuvia menetelmiä. Erityisesti terapian osalta näistä menetelmistä käytetään erilaisia nimityksiä, joista ei ole toistaiseksi yhteistä sopimusta.

Psykoterapia on selkeästi määritetty psyykkisten häiriöiden hoitomenetelmä. Sen lisäksi mielenterveystyössä on käytössä erilaisia psykososiaalisia interventioita, joissa psykoterapiaa käytetään toimintaa kuvaavana nimikkeenä.

2.1 Mitä on psykoterapia?

Määritelmän mukaan psykoterapia on ammatillinen ja tietoinen yritys psykologisin keinoin vaikuttaa häiriintyneeseen yksilöön, tarkoituksena poistaa tai lievittää tätä häiriintymistä ja sen aiheuttamaa kärsimystä (Tähkä 1982). Konsensuslausuma (Duodecim ja Suomen Akatemia 2006) määrittelee psykoterapian terveydenhuollon ammatilliseksi toiminnaksi, jonka tavoitteena on psyykkisen terveyden ja toimintakyvyn lisääminen. Se on vuorovaikutuksellinen hoito- ja kuntoutusmuoto keinona auttaa ihmisiä, joilla on mielen-terveyden häiriö tai psyykkisiä ongelmia. PALKO:n (2018) laajaan tutkimuskirjallisuuteen perustuvan selvityksen mukaan psykoterapia on tehokas ja tuloksellinen mielenterveyden hoitomenetelmä.

Psykoterapia on osa potilaan kokonaisvaltaista hoitoa ja siten sitä tulee edeltää asianmukainen selvitys potilaan ongelmien luonteesta, mahdollisuudesta hyötyä psykoterapiasta ja lisäksi minkä tyyppisestä psykoterapiasta hän hyötyisi (Heinonen ym. 2016). Vaikka psykoterapeutti vastaa terapian kulusta, potilaalla tulee olla hoitava lääkäri, joka muun muassa kirjoittaa tarvittaessa lausunnot ja seuraa terapian etenemistä.

Kliinisen työn arjessa psykoterapian vaikuttavuus vaihtelee suuresti liittyen potilaan ominaisuuksiin ja olosuhteisiin. Tulokseen vaikuttavat terapiasuhde, terapiamenetelmä ja terapeutin ominaisuudet. Psykoterapia on kuitenkin valtaosalle potilaista hyödyllistä siitä

huolimatta, etteivät he toivu kokonaan hoitoon hakeutumisen syynä olleesta häiriöstä. Vaikutus tulee nopeasti akuuttiin oireiluun, mutta hitaasti pitkäkestoisiin ongelmiin ja persoonallisuuden rakenteiden muutoksiin (Paunio ym. 2012). Psykoterapiaa toteutetaan pitkäkestoisena tai lyhytkestoisena (esim. 10-20 kertaa). Lyhytpsykoterapiassa keskitytään työskentelemään fokusoidun ongelman kanssa, jonka luonne on selvitetty edeltävässä psykiatrisessa arvioissa.

2.2 Psykososiaaliset interventiot

Sosiaali- ja terveydenhuollossa käytetään runsaasti erilaisia psykososiaalisia interventioita kuten varhaislapsuuden perusterveydenhoidon interventiot, vanhemmuustaitojen tukeminen ja psykoedukaatio. Näitä interventioita käytetään sekä psyykkisiä häiriöitä ennalta ehkäisevästi, että osana psyykkisen häiriön hoitoa. Esimerkiksi käytöshäiriön ja persoonallisuushäiriön hoidossa käytetään muun muassa dialektista käyttäytymisterapiaa, jossa yhdistyy ryhmä- ja yksilökäynnit, puhelinkontakti sekä verkostotyöskentely.

Psykososiaalisiin interventioihin kuuluvat myös terapeuttiset lyhythoidot, jotka ovat aikarajattuja hoitomenetelmiä. Ne ovat tarkoitettu ensivaiheen hoitointerventioksi lieväasteisissa mielenterveysongelmissa. Esimerkiksi netissä olevan mielenterveystalon kautta toteutuva nettiterapiaa käytetään lievän masennuksen, ahdistuneisuus- ja pakko-oireiden hoidossa. Hoitoon ohjaus tapahtuu lääkärin kautta ja potilas työskentelee netissä ammatillaisen ohjaamana eri tehtävien avulla. Hoitoa ohjaa nettiterapiaan koulutuksen saanut hoitaja. Edellytyksenä on potilaan oma motivaatio itsenäiseen työskentelyyn.

HUS Psykiatrian Terapiat etulinjaan -koulutushankkeessa termillä lyhytterapia tarkoitetaan aikarajattua, strukturoitua ensivaiheen terapeuttista hoitoa, johon potilas on ohjattu asiantuntijan edeltävästi lieväksi arvioimissa psyykkisessä ongelmassa. Menetelmään koulutautuminen edellyttää 15 opintopisteen opintoja. Koulutuksen tavoite on tuoda perusterveydenhoidon käyttöön hoitointerventio, joka voidaan tarjota viiveettä potilaan hakeutuessa palvelujen piiriin.

Kuten esimerkeistä ilmenee, psykososiaaliset interventiot sisältävät paljon erilaisia hoitomenetelmiä, joilla vaikutetaan psyykkisiin oireisiin ensivaiheen viiveettömänä hoitona lieviin psyykkisiin häiriöihin.

Koska käytetty termistö ei vielä ole vakiintunutta eikä anna selkeää kuvaa hoitointerventio terapeuttisesta sisällöstä, jää usein epäselväksi mikä ero näillä on psykoterapiaan. Lisäksi korostuu asianmukaisen ohjauksen tarve silloin, kun potilas on etsimässä itselleen "terapiaa".

2.3 Psykoterapian järjestäminen

Terveydenhuoltolain (1326/2010) mukaan kunnilla on velvollisuus järjestää psykoterapiaa osana sairaanhoitoa. Julkinen terveydenhuolto toteuttaa psykoterapiapalvelut joko itse tai ostopalveluina. Psykiatrisessa erikoissairanhoidossa potilaan psykoterapia toteutuu omana toimintana osana moniammatillista kokonaisvaltaista hoitoa tai ostopalveluina yksityisiltä ammatinharjoittajilta tai yrityksiltä. Ostopalvelut hankitaan kilpailutuksen kautta, jolloin myös ostettavan psykoterapian laatu määritellään. Tarkempaa tietoa siitä, kuinka paljon ja mille potilasryhmille erisairaanhoitopiirit ostavat psykoterapiapalveluita ei ole käytettävissä.

Ei myöskään ole saatavissa tietoa siitä, kuinka paljon julkisella sektorilla työskentelee psykoterapeutin ammattinimikkeen omaavia henkilöitä. Todennäköisesti heitä ei ole kovin runsaasti, johtuen sekä kouluttautumisen kustannuksista, että siitä miten on järjestetty mahdollisuuksia tehdä psykoterapiatyötä.

Psykoterapiaa järjestetään myös Kelan lakisääteisenä kuntoutuksena, terveydenhuollon edeltävästi tekemän arvion ja psykiatrian erikoislääkärin lausunnon perusteella. Kela korvaa 16–67-vuotiaan vakuutetun työ- tai opiskelukyvyn tukemiseksi tai parantamiseksi taroituksenmukaista kuntoutuspsykoterapiaa, jos asianmukaisesti todettu ja diagnosoitu mielenterveydenhäiriö uhkaa vakuutetun työ- tai opiskelukykyä. Henkilön tulee olla sairausvakuutuslain (1224/2004) mukaisesti vakuutettu. Yli 16-vuotiaalla kuntoutuspsykoterapiassa on yleensä omavastuu osuus (Kelakorvaus on tällä hetkellä 57,60€/terapiatunti). Kelan kustantama vaativa lääkinällinen kuntoutus on kuntoutujalle maksuton.

Psykoterapian toteuttajalta edellytetään psykoterapeutin pätevyys, joka näkyy oikeutena käyttää psykoterapeutin ammattinimikettä.

2.4 Kansaneläkelaitoksen lakiperustaisen kuntoutuspsykoterapian saajat 2021

Vuonna 2021 kuntoutuspsykoterapiaa sai kaikkiaan 60 800 henkilöä, mikä oli 7,2% enemmän kuin vuotta aiemmin. Heistä 15 298 eli 25 % oli nuorten (16-25-vuotiaat) psykoterapian saajia. Kustannukset olivat 106,6 miljoonaa euroa (Kelan kuntoutustilasto 2021). Vertailuna todettakoon, että 2011 kuntoutuspsykoterapian saajia oli 18 245 ja 16-25 vuotiaiden osuus oli tällöin 30%. Kustannukset olivat 27,6 miljoonaa euroa.

Seuraavassa taulukossa on Kelan kuntoutuspsykoterapian saajat marraskuulta 2021 ja sen kustannukset yliopistosairaanhoidopiireittäin (Kela 2021). Tilastoista ei pysty tarkemmin päättelemään sitä, ovatko luvut suhteessa asianomaisen alueen psykoterapeuttien määrään, koska sitä tietoa ei ollut saatavissa. Sen sijaan tilastotiedoissa todetaan, että alueellisesti kuntoutujia (kaikki kuntoutuslajit) oli suhteellisesti eniten Pohjois-Karjalassa ja Pohjois-Pohjanmaalla, eli 35 kuntoutujaa tuhatta asukasta kohden.

Yliopistosairaala piiri	Saajat yhteensä n/€	Aikuiset n/€	Nuoret n/€
HYKS	15 245	11 477	3768
	4 053 395€	3 032 873€	1 020 522€
KYS	5719	4221	1498
	1 358 207€	996 847€	361 360€
OYS	4372	3332	1040
	1 114 895€	839 413€	275 483€
TYKS	5023	3700	1323
	1 229 213€	907 487€	321 725€
TAYS	5388	3941	1448
	1 369 046€	1000 158€	368 887€
Tuntematon	42	14	28
	10 379€	3514€	6865€

2.4.1 Lapset ja nuoret

Kelan rekisterissä olevia vaativan kuntouksen psykoterapeutteja on jokaisessa vakuutuspiirissä suhteellisen vähän. Eniten heitä on Eteläisessä vakuutuspiirissä eli 136 ja vähiten Itäisessä vakuutuspiirissä 89. Pohjoisessa vakuutuspiirissä heitä on 102, Keskisessä vakuutuspiirissä 131 ja Läntisessä vakuutuspiirissä 130.

Seuraavassa on kaksi pyydettyä taulukkoa koskien vaativana lääkinnällisenä kuntoutuksena myönnettyjä psykoterapioita ja niiden suhdetta muihin terapialajeihin. Kuten taulukosta ilmenee, vaativan lääkinnällisen kuntoutuksen saajista vain 27% on alle 16-vuoden ikäisiä.

Vaativan lääkinnällisen kuntoutuksen psykoterapian saajat ja kuntoutuspalvelukustannukset diagnooseilla F00-F99 ikäryhmittäin vuonna 2021

Ikäryhmä	Saajat	Kuntoutus- palvelukustannukset euroa
Yhteensä	4 087	16 683 096
0-6 v	16	63 364
7-16	1 076	4 628 298
16-19 v	510	1 938 076
20-24 v	447	1 718 755
25-29	511	2 109 736
30-34	385	1 620 263
35-39 v	337	1 407 965
40-44 v	283	1 090 673
46-49 v	214	945 815
50-54 v	153	600 249
55-59 v	100	353 493
60-64 v	51	198 928
65-69 v	4	7 482

Vaativan lääkinnällisen kuntoutuksen 0-15-vuotiaiden terapioiden myönteiset ratkaisut diagnooseilla F90-F99 vuonna 2021

	Koko maa	Pohjoinen vakuutuspiiri	Läntinen vakuutuspiiri	Keskinen vakuutuspiiri	Itäinen vakuutuspiiri	Eteläinen vakuutuspiiri
Neuropsykologinen kuntoutus	182	15	37	48	15	67
Psykoterapia	1 279	223	473	251	102	230
Toimintaterapia	2 376	769	567	331	326	383
Lasten ja nuorten toimintaterapia	470	111	69	35	85	170
Puheterapia	435	114	121	43	44	113
Musiikkiterapia	275	66	71	34	45	59
Ratsastusterapia	60	22	5	3	15	15
Fysioterapia	57	17	4	25	3	8
Lasten ja nuorten fysioterapia	11	2	-	1	2	6
Yhteensä	5 145	1 339	1 347	771	637	1 051

Taulukosta ilmenee, että alle 16 vuoden ikäisten psykoterapiaa toteutuu niukasti verrattuna esimerkiksi kustannetun toimintaterapian määrään. Yksi selitys eroon on se, että käytävissä olevien vaativan lääkinnällisen kuntoutuksen psykoterapiaa tuottavia psykoterapeutteja on riittämättömästi. Tämä palaute tulee myös usealta haastatetulta lastenpsykiatrian edustajalta. Kyse on potilasryhmästä, joiden psyykkiset ongelmat ovat vakavia ja jotka tarvitsevat pitkäkestoista psykoterapeuttista ja siihen liittyvää muuta psykiatrista hoitoa.

3 Psykoterapeutin ammattinimikkeeseen johtava koulutus

Valtionneuvoston asetuksen (1120/2010) mukaan psykoterapeutin nimikesuojatun ammattinimikkeen käyttämisen edellytyksenä on, että asianomainen on suorittanut yliopiston tai yliopiston yhdessä muun kouluttajaorganisaation kanssa järjestämän psykoterapeuttikoulutuksen. Järjestävällä yliopistolla tulee olla psykologian tai lääketieteellisen alan koulutusvastuu. Yliopisto ottaa opiskelijat koulutukseen ja antaa opiskelijalle todistuksen koulutuksen suorittamisesta.

Valtionneuvoston asetuksen taustamuistion (3.12.2010) mukaan asetuksen tavoite on *turvata psykoterapeuttikoulutuksen yhteys psykiatrian erikoisalojen ja psykologian alan välillä ja edistää tieteellisen tutkimuksen ja käytännön psykoterapeuttisen osaamisen yhteyksiä*. Tavoitteeksi todetaan myös *koulutuksen laadun* kehittäminen, erityisesti *lisätä psykoterapien tutkimus- ja kehittämistyötä*. Muistiossa esitetään myös mitä tietoa ja valmiuksia psykoterapien osaaminen edellyttää eli koulutusorganisaation tulee laatia psykoterapiamenetelmää koskevat *osaamistavoitteet*. Jokaisen koulutusorganisaation tulee huolehtia oman laadunvarmistuksensa yhteydessä psykoterapeuttikouluttajien koulutuksesta.

Edellä mainitussa asetuksessa säädetään, että opintojen tulee olla laajuudeltaan vähintään 60 opintopistettä, jossa opinnot koostuvat teoriaopinnoista, työnohjauksessa tapahtuvasta psykoterapeuttisesta potilastyöstä, koulutettavan omasta koulutuspsykoterapiasta ja opinnäytetyöstä. Osaaminen osoitetaan näytöllä. Asetuksessa ei määritetä koulutuksen kestoa, mutta käytännössä se kestää neljä vuotta.

Ammattioikeuden käyttöönoton edellytyksenä on vähintään kahden vuoden työkokemus mielenterveyspalveluissa tai sitä vastaavissa tehtävissä. Tämä tulee olla suoritettu ennen psykoterapeuttikoulutuksen aloittamista.

Asetuksen mukaan psykoterapeuttikoulutusta edeltävästi edellytetään suoritetuksi:

1. Soveltuva ylempi korkeakoulututkinto tai soveltuva sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinto, johon tulee sisältyä tai sen lisäksi tulee olla suoritettuna yhteensä 30 opintopisteen psykologian tai psykiatrian opinnot.
2. Sairaanhoidajan opistotasoinen tutkinto ja tutkinnon lisäksi erikoistuminen psykiatriaan, jos tutkintoon ei ole sisältynyt psykiatrisia opintoja; tai
3. Muu 1 ja 2 kohtaa vastaava ulkomailla suoritettu koulutus.

Valtakunnallisen yliopistojen psykoterapeuttikonsortion antaman suosituksen mukaan psykoterapeuttikoulutuksen hakukelpoisuuden edellytyksenä on ylempi korkeakoulututkinto, ammattikorkeakoulututkinto tai opistotason tutkinto, joka johtaa soveltuvaan laillistettuun terveydenhuollon ammattiin. Hakuperusteena olevaan perustutkintoon tulee sisältyä tai perustutkinnon lisäksi tulee olla suoritettuna vähintään 30 opintopisteen psykiatrian ja/tai psykologian opinnot.

Soveltuvia laillistettuja terveydenhuollon ammatteja ovat lääkärin, psykologin ja sairaanhoidajan ammatit. Erikoistapauksessa hakijan perustutkinnon ja työkokemuksen perusteella myös muu ylempi korkeakoulututkinto tai sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinto voidaan katsoa soveltuvaksi perustutkinnoksi.

Tällä hetkellä yliopistot ovat itsenäisesti päättäneet soveltuvasta määriteltävästä tutkinnosta sekä siitä, mitkä sisällöt hyväksytään vaadittujen 30 opintopisteen opintojen sisällöiksi.

Psykoterapeutin ammattinimikkeen käyttöönoton edellytyksenä on, että ennen psykoterapeuttikoulutusta on hankittu soveltuva tutkinto, ja tämän jälkeen vähintään kahden vuoden työkokemus mielenterveystyöstä tai vastaavasta hoitotyöstä.

3.1 Psykoterapeuttikoulutusta järjestävät yliopistot

Suomessa psykoterapeuttikoulutusta järjestävät Helsingin yliopisto, Itä-Suomen yliopisto, Jyväskylän yliopisto, Oulun yliopisto, Tampereen yliopisto, Turun yliopisto ja Åbo Akademi. Liitteessä 2 on tiedot kunkin yliopiston uuden asetuksen mukaisista koulutusmääristä.

Tällä hetkellä koulutus ei kuulu yliopistolain (558/2009) mukaisiin yliopiston lakisääteisiin tehtäviin. Psykoterapia on tutkinnon jälkeistä koulutusta, josta säädetään sosiaali- ja terveysministeriön hallinnon alalla. Yliopistot voivat hoitaa lakisääteisiä tehtävien ohella muita tehtäviä, jotka tukevat sen lakisääteisten tehtävien toteuttamista, esimerkiksi maksullista

täydennyskoulutusta, mutta valtion rahoitusta ei voi suunnata liiketoimintaan eli maksulliseen täydennyskoulutukseen. Koulutuskustannuksista vastaavat koulutettava ja hänen työnantajansa.

Nykyisin käytännössä työnantaja osallistuu vain noin joka kolmannen opiskelijan koulutuskustannuksiin. Vaikka koulutuksella on täydennyskoulutuksen status, verottaja ei hyväksy koulutuskuluja vähennykseksi.

3.2 Yliopistojen tavat järjestää koulutusta poikkeavat toisistaan

Tässä kappaleessa on esitetty näkökulmia ja poimintoja yliopistoissa koulutusta järjestävien henkilöiden haastattelusta.

Jokainen yliopisto on halukas järjestämään psykoterapeuttikoulutusta ja näkee sen tärkeänä. Yhteinen viesti on myös, että koulutuksen tuominen yliopistojen yhteyteen on tuonut paljon positiivisia muutoksia muun muassa koulutusohjelmien sisältöön, laatuun ja laadun seurantaan.

Koulutuksen asema yliopistoissa koetaan heikoksi, jopa marginaaliseksi. Useat oppiaineiden edustajat tekevät tätä työtä oman yliopistotehtävänsä ohessa. Kaikki yliopistot totesivat, että yliopistoissa ei ole varsinaista psykoterapian menetelmäkouluttajaosaamista. Siksi kouluttajia joudutaan ostamaan ulkopuolelta. Koska koulutukseen ei ole suunnattu rahoitusta yliopistoille, koulutustarjonnan voidaan ajatella olevan liiketalouden sanelemaa.

Toinen yleishavainto on, että jokainen yliopisto toteuttaa koulutusta eri tavalla, vaikka on olemassa valtakunnallinen yliopistojen yhteinen psykoterapeuttikonsortio, jonka työhön jokaisesta yliopistosta osallistuu edustaja. Kritiikki kohdistuu muun muassa siihen, mikä terapeuttikoulutusta edeltävä mielenterveystyön kokemus katsotaan riittäväksi sekä täydentävän koulutuksen (30 op) sisältöön, joka näyttäytyy hyvin kirjavana. Yhteinen toive on, että tämän koulutuksen sisältö määriteltäisiin yhteisellä sopimuksella.

Helsingin yliopistossa lääketieteen tiedekunta sekä psykologian ja logopedian oppiaine ovat samassa tiedekunnassa. Koulutusta suunnittelee ja ohjaa psykoterapeuttikoulutuksen johtoryhmä, jossa on laaja-alaista osaamista psykoterapian alalta. Yliopisto on pystynyt järjestämään lisääntyvän määrän koulutuksia ja koulutustarjonnassa on useita terapiasuuntauksia. Koulutuksiin on paljon hakijoita, mutta joitakin lasten ja nuorten koulutuksia ei ole saatu alkamaan hakijapulan vuoksi. Syynä on koulutuksen kustannukset ja vaativuus. Koulutusten järjestämiseen on vaikuttanut positiivisesti uusi 50% työpanos psykoterapeuttikoulutuksen järjestämiseen. Koulutukseen kuuluu kaikille psykoterapiasuuntauksille yhteistä koulutusta.

Itä-Suomen yliopistossa koulutuksen järjestäjinä toimivat lääketieteen tiedekunta ja filosofiseen tiedekuntaan kuuluva psykologia. Koulutussuunnittelijat organisoivat koulutusta käyttäen apunaan muuta yliopiston henkilökuntaa. Koulutuskustannukset ja yliopiston määrittelemä kate siirtyvät koulutuskustannuksiin. Koulutustarjonta on suhteellisen vähäistä. Koulutusten kilpailutus koetaan runsaasti työaikaa vievänä. Tähän toivottiin selkiinnyttämistä. Koulutuksen johtoryhmässä on edustajat tiedekunnista ja yliopiston täydennyskoulutuskeskuksesta.

Jyväskylän yliopistossa järjestäjänä toimii psykologian oppiaine. Ennen psykoterapeuttikoulutusten aloittamista on tehty analyysi koulutusten kustannuksista ja koulutuspaketti on tuotteistettu. Koulutusten kustannuksissa on tehty koko ajan selkeyttämistä, nykyisellään koulutuksiin sisältyvä koulutuspsykoterapia ja ryhmätyönohjaus on erotettu koulutuspaketista. Jokaisessa koulutuksessa koulutusmaksuun sisältyy vastuuprofessorin palkka 50h/vuosi, vastuuprofessorit ovat yliopiston virassa. Koulutuksessa ei pyritä voittoon, mutta koulutuspakettiin sisältyy riskiosuus, jos joku keskeyttää koulutuksen. Koulutuksen johtoryhmässä on kolme oppiaineen edustajaa. Koulutusta järjestetään runsaasti myös muilla paikkakunnilla.

Oulun yliopistossa koulutuksia järjestää täydentävien opintojen keskus. Psykoterapeuttikoulutus kuuluu lääketieteen tiedekuntaan. Käytännön järjestäjänä toimivat kaksi työntekijää ja assistentti. Keskustelussa oli esillä myös saamenkieliset koulutettavat. Heille ei heidän vähäisen lukumäärän vuoksi ole koulutusta omalla kielellään, mutta myös heille tarjotaan järjestettäviä koulutuksia. Koulutukseen on järjestetty kaikkien psykoterapiamuotojen yhteisiä koulutuspäiviä tavoitteena kustannustehokkuus. Lisäksi Oulun yliopisto oli ainoa yliopisto, joka edellyttää, että opiskelijalla täytyy olla tiedossa jo koulutukseen hakiessa, mistä hän saa koulutuspotilaat. Koulutuksen hakijahaastattelut suorittavat koulutuksen vastuuhenkilöt. Oulun yliopisto on ainoa, jonka psykoterapeuttikoulutuksen johtoryhmään kuuluvat yliopistosairaanhoitopiiriin kuuluvien sairaanhoitopiirien edustajat ja Kelan asiantuntijalääkäri. He tuovat tietoa siitä, mitä psykoterapiakoulutusta alueella tarvitaan.

Tampereen yliopistossa kognitiivisen käyttäytymisterapian koulutuksia on järjestetty kymmenen kertaa. Pääkouluttajana ja vastuullisena järjestäjänä näissä koulutuksissa on toiminut psykologian professori. Koulutuksissa on kouluttajina ostettuja kouluttajia, jotka ovat käyneet yliopiston järjestämän kouluttajakoulutuksen. Koulutuksen teoriaopetuksen laajuus on 74-76 opintopistettä. Työnohjausta vaaditaan 200 tuntia. Tämä toteutetaan kuuden hengen ryhmissä. Pääkouluttaja piti tärkeänä miniminisuositusta (60op) laajemman menetelmäopintojen opistopistemäärää riittävän osaamisen saavuttamiseksi eri psykkisissä häiriöissä.

Tampereen nuorisopsykiatrian ja lastenpsykiatrian klinikot toivat esille sekä lasten ja nuorten psykoterapeuttipulan. Psykodynaamisissa psykoterapeuttikoulutuksissa koulutus on ostettu psykoterapeuttihdistykseltä.

Turun yliopistossa psykoterapeuttikoulutusta järjestävät lääketieteen tiedekunnasta lasten-psykiatrian oppiaine, psykiatrian oppiaine ja psykologian oppiaine. Ainoana yliopistona psykiatrian oppiaine järjestää erikoistuville lääkäreille erikoistumiskoulutukseen liittyvän psykoterapeuttikoulutuksen. Johtoryhmässä on sekä Turun yliopiston edustajat että Åbo Akademia. Yhteistä koulutussuunnittelijaa ei ole käytettävissä.

Sekä Turun yliopiston että Åbo Akademin ruotsinkielisen psykologian oppiaineen tavoite on antaa opiskelijalle jo perusopetuksessa valmiudet tehdä psyykkisen tilanteen arvio ja pystyä terapeuttiseen vuorovaikutukseen potilas/asiakas työssä.

Åbo Akademi on aloittamassa kahta pitkään toivottua ruotsinkielistä koulutusta kognitiivisesta ja kognitiivisbehavioristisesta psykoterapiakoulutuksesta. Keskustelussa tuli esiin kilpailutuksen vaatima pitkä ja asiantuntemusta vaativa työmäärä. Aikaisemmat ruotsinkieliset psykoterapeuttikoulutukset ovat olleet psykodynaamisia.

3.3 Psykoterapeutin ammattinimikkeen omaavat henkilöt Suomessa

Taulukosta ilmenee, että psykoterapeutin ammattinimikkeen omaavia henkilöitä on 8763, yli 65-vuoden ikäisten osuus on kasvanut (AVOINDATA.FI, 2022).

Psykoterapeutit	Vuosi 2010	Vuosi 2022
Lukumäärä	5491	8763
Yli 65-vuotiaiden osuus %	14%	35,5%
Muutos 2022 verrattuna 2010		+3272 (37,3%)

3.4 Ammattihenkilöasetuksen mukaisesti yliopistoyhteistyössä koulutetut ja koulutuksessa olevat psykoterapeuttipiskelijät eri yliopistoissa

Seuraavaksi esitetyt koulutettujen psykoterapeuttien lukumäärät ovat kerätty yliopistoilta haastatteluiden yhteydessä. Siten niissä on virhemahdollisuus. Virallista, yhteisesti koottua tilastoa psykoterapeuttikoulutuksen aloituspaikoista tai valmistuneista psykoterapeuteista ei ole. Varmin tilasto on Valviran tilasto myönnetystä ammattinimikkeistä.

Yliopisto	Koulutetut psykoterapeutit yht.	Aikuisten psykoterapeutit	Lasten – ja nuorten psykoterapeutit
Helsingin yo.	294	196	98
Itä-Suomen yo.	78	70	8
Jyväskylän yo.	354	342	12
Tampereen yo.	280	249	31
Turun yo.	107	102	5
Oulun yo.	222	211	11
Åbo Akademi	-		
Yhteensä	1335	1170 (87,8%)	165 (12,2%)

Tällä hetkellä käynnissä olevissa psykoterapeuttikoulutuksissa on 1285 psykoterapeutiksi opiskelevaa henkilöä.

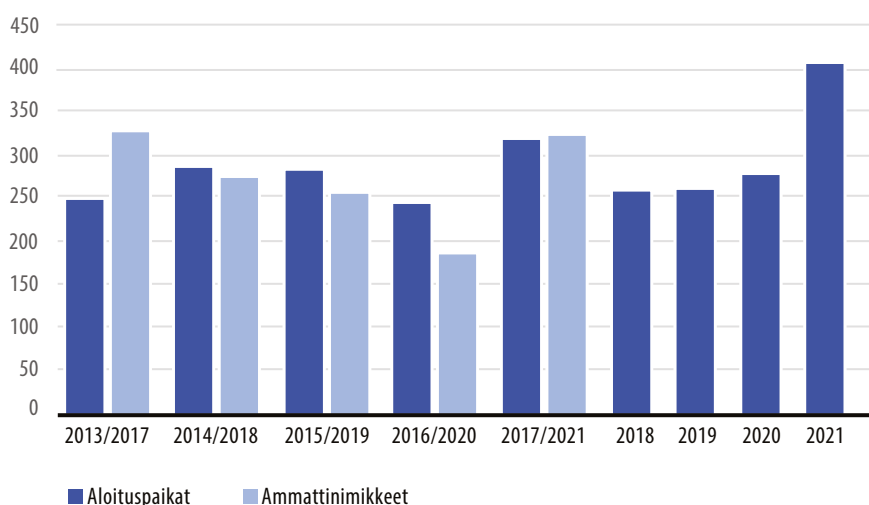
- Helsingin yliopisto 268
- Itä-Suomen yliopisto 133
- Jyväskylän yliopisto 178
- Tampereen yliopisto 262
- Turun yliopisto 136
- Oulun yliopisto 284
- Åbo Akademi 24

Liitteessä 2 on esitetty tarkemmin eri yliopistojen psykoterapeuttikoulutusmäärät terapiasuuntausten mukaan. Kognitiivisten suuntausten terapeutteja on koulutettu eniten. Psykodynaamisen ja psykoanalyttisen suuntauksen koulutuksia on vähemmän. Erityisen vähän on lasten ja nuorten psykoterapeuttikoulutuksia.

Huomattakoon myös, että yliopistot kouluttavat myös muilla kuin omalla alueellaan eli eri puolilla Suomea. Koulutusten määrä tai laatu ei siten ole yhteydessä yliopiston alueen tarpeisiin.

Alla olevassa taulukossa on esitetty eri yliopistojen psykoterapeuttikoulutuspaikat vuosittain ja myönnettyt ammattinimikkeet neljän vuoden viiveellä. Prof. emeritus Jarl Wahlströmin esitti taulukon Jyväskylän psykoterapiatutkimuksen päivillä 17-18.2.2022.

Yliopistojen psykoterapeuttikoulutuksen aloituspaikat vuosittain ja myönnettyt psykoterapeutin ammattinimikkeet neljän vuoden viiveellä

3.5 Kouluttajapsykoterapeutin koulutus

Kouluttajapsykoterapeuttien pätevydestä tai kelpoisuudesta ei säädetä asetuksessa, mutta sen sijaan asetuksen taustamuistiossa (STM 3.12.2010) mainitaan, että kouluttajakoulutuksen tarjonnasta ja kouluttajien pätevyyskriteereistä vastaavat yliopistot yhdessä muiden kouluttajaorganisaatioiden kanssa. Valtakunnallisen psykoterapeuttikonsortion suositus on, että kouluttajakoulutus toteutettaisiin yliopistoyhteistyössä. Kouluttajapsykoterapeuttien koulutuksia on toteutunut Helsingin ja Turun yliopistossa psykoanalyttisen koulutuksen yhteydessä saatava kouluttajakoulutus, Tampereen yliopistossa kognitiivisen käyttäytymisterapian kouluttajakoulutus, Jyväskylän yliopistossa integratiivisen psykoterapian kouluttajakoulutus ja Oulun yliopistossa traumapsykoterapeuttikoulutus. Lisäksi on esitetty palaute, että kiireellisesti tarvittaisiin myös psykodynaaminen kouluttajakoulutus.

3.6 Psykoterapeuttikoulutus jatkumona sosiaali- ja terveysalan tutkintokoulutukseen, peruskoulutuksessa saatu osaaminen terapeutin vuorovaikutukseen

Seuraavassa on esitetty lyhyesti lääkärin, psykologin, sairaanhoitajan ja sosionomin tutkintokoulutuksen osalta perustutkintoon sisältyvä koulutus mielenterveystyöhön ja valmiudet mahdolliseen täydennyskoulutuksena hankittavaan psykoterapeuttikoulutukseen. Tiedot perustuvat selvityksen yhteydessä toteutettuihin haastatteluihin.

Lääkäreiden peruskoulutukseen kuuluvat potilas-lääkärisuhteen opinnot sekä lastenpsykiatrian, nuorisopsykiatrian ja aikuispsykiatrian opinnot, joiden tavoitteena on tuottaa ammatillisia vuorovaikutustaitoja ja oppia psyykkisten häiriöiden diagnostiikka, hoito ja tarvittaessa hoitoon ohjaus erikoispalveluihin. Lääketieteen koulutukseen liittyy kliinistä potilastyötä.

Psykologin tutkinto sisältää vaaditut 30 opintopistettä psykologian ja psykiatrian opintoja. Tämän lisäksi psykologian tutkintoon joissakin yliopistoissa on lisätty viime vuosien aikana merkittävästi interventio-opetusta (opintojen laajuus 10-20op) sisältäen harjoittelua potilastyöhön. Tämä edellyttää toimivaa mahdollisuutta saada ”harjoittelupotilaita”. Tavoitteena on, että tämä toteutuu kaikissa yliopistoissa, joissa annetaan psykologian opetusta.

Sairaanhoitajan AMK tutkinto on 210 opintopistettä, joista 180 opintopistettä on sairaanhoitajien ydinosaamista. Sairaanhoitajan tutkinnossa on syventävien/vaihtoehtoisten 30 opintopisteen osalta mahdollisuus suorittaa mielenterveyden ja päihdetyön opintoja, joissa mennään terapeutin osaamisessa syvemmälle. Opetus sisältää eri

terapiamuotojen menetelmiä, joita sairaanhoitaja voi hyödyntää mielenterveys- ja päihdetyössä ilman psykoterapiakoulutusta. Opetuksessa hyödynnetään näyttöön perustuvia menetelmiä.

Lisäksi tarjolla on mielenterveystyön ja päihdetyön erikoistumiskoulutus, moniammatillinen sote alan ammatillisen AMK tai opistotason tutkinnon suorittaneille. Tämän opintosuunnitelman osalta on mahdollista selvittää ja kehittää osaamistavoitteet sisältäen valmiudet psykoterapeuttikoulutukseen.

Sosionomi AMK tutkinto on laajuudeltaan 210 opintopistettä. Tutkinto antaa valmiudet työskennellä sosiaali-, terveys- ja liikunta-alalla. Koulutukseen sisältyy opintoja lapsen kasvusta ja psyykkisestä kehityksestä. Mielenterveyteen liittyviä opintoja on eri määriä vaihdellen 3-5 opintopisteen laajuisena. Ammattikorkeakoulussa on myös kuvataideterapeuttinen opintokokonaisuus vaihtoehtoisena suuntauksena. Keskustelussa nostettiin myös esille kiinnostusta kehittää sosionomin opinto-ohjelmaa siten, että sosionomilla olisi mahdollisuus työurallaan suuntautua psykiatriseen suuntaan, jos tähän tulee taloudellisia mahdollisuuksia. Tällä hetkellä sosionomi AMK koulutus edellyttää 30 opintopistettä lisäkoulutusta psykoterapeuttikoulutukseen hakeutuessa.

Muita soveltuvia koulutuksia ei tässä yhteydessä käsitellä. Valtakunnallinen yliopistojen psykoterapeuttikonsortio on antanut edellä mainitun yhteisen suosituksen millä pohjakoulutuksella psykoterapeuttikoulutukseen voidaan hyväksyä (ks. sivu 18).

3.7 Uuden asetuksen mukaisesti toteutettu psykoterapeuttikoulutus

Seuraavassa esitetään eri tahojen haastatteluissa esiin tulleita havaintoja psykoterapeuttikoulutuksesta peilaten niitä psykoterapeuttikoulutukseen asetuksen taustamuistiossa (STM 3.12.2010) esiin nostettuihin uudistuksen tavoitteisiin:

- *Edistää tieteellisen tutkimuksen ja käytännön psykoterapeuttisen osaamisen yhteyksiä*
- *Koulutuksen laadun kehittäminen, laatia koulutettavan psykoterapian osaamistavoitteet*
- *Lisätä psykoterapian tutkimus- ja kehittämistyötä*

Tavoitteet lisätä psykoterapian tutkimusta ja kehittämistyötä sekä edistää tieteellisen tutkimuksen ja käytännön psykoterapeuttisen osaamisen yhteyksiä ovat toteutuneet niukasti. Suomalainen psykoterapian tutkimus- ja kehittämistyö on vähäistä, vaikka siihen on osoitettu lisääntyvää kiinnostusta.

Tavoite turvata psykoterapiakoulutuksen yhteys psykiatrian erikoisalojen ja psykologian alan välillä ei ole kokonaisuutena toteutunut. Yliopistojen psykoterapeuttikoulutuksella ei ole riittävää yhteyttä mielenterveyden hoitojärjestelmän (psykiatrian erikoisalojen) ja potilaiden tarpeen välillä. Sen sijaan yliopistojen lääketieteen tiedekunnan ja psykologian oppiaineen yhteistyö toteutuu koulutuksen johtoryhmissä, jos nämä ovat edustettuna samassa yliopistossa.

Taustamuistiossa esitetty tavoite laadun kehittämisestä ja osaamistavoitteista on toteutunut. Kaikki yliopistot ovat olleet halukkaita järjestämään psykoterapeuttikoulutuksia. Yliopistoissa on tuotettu yhteistyössä koulutusorganisaatioiden kanssa koulutusohjelmat, joissa on määritelty osaamistavoitteet. Jokaiseen yliopistoon on perustettu psykoterapeuttikoulutuksen ohjausryhmä/johtoryhmä, joka vastaa koulutuksen sisällön ja laadun seurannasta ja lisäksi jokaiselle koulutukselle on nimetty vastuuhenkilö. Voidaan todeta, että koulutuksen laatu ja laadun seuranta on parantunut. Aikaisempi Valviran antama hyväksyntä koulutuksen sisällön ja laadun riittävydestä on siirtynyt yliopistoille.

Tavoite turvata psykoterapiakoulutuksen yhteys psykiatrian erikoisalojen ja psykologian alan välillä ei ole kokonaisuutena toteutunut. Psykoterapiatutkimus ja kehittämistyö on vähäistä.

3.7.1 Valtakunnallinen yliopistojen psykoterapeuttikonsortio

Psykoterapeuttikoulutusta antavat yliopistot ovat perustaneet valtakunnallisen yliopistojen psykoterapeuttikonsortion, joka on psykoterapeuttikoulutuksia järjestävien yliopistollisten oppiaineiden yhteistyö- ja yhteydenpitoelin. Konsortio on laatinut suosituksia ja ohjeita koskien psykoterapeuttikoulutuksen sisältöä ja järjestämistä ja toiminut laadun valvojana. Konsortio on tehnyt suosituksen koulutukseen hakukriteereistä ja laatinut suosituksen siitä mitä kouluttajapsykoterapeutin koulutuksen tulisi sisältää. Konsortio on myös antanut lausuntoja ja tehnyt yhteistyötä eri viranomaisten kanssa. Konsortion jäsenet ovat tiedekuntien dekaanien nimeämiä, mutta konsortiosta sinänsä ei ole säädetty. Konsortiossa yliopistojen yhteistyö pohjautuu oppiaineiden omaan valintaan ja halukkuuteen.

3.8 Psykoterapeuttikoulutuksen hinta ja rahoitus

Psykoterapeuttikoulutuksen asema täydennyskoulutuksena ja verottajan tekemä ratkaisu, ettei koulutuskuluja hyväksytä verovähennykseksi, vyöryttävät kustannukset pääosin koulutettavalle itselleen. Työnantajat korvaavat vain osan kustannuksista, jos sitäkään. Psykoterapeuttikoulutusasetus on parantanut psykoterapeuttikoulutuksen laatua, mutta väistämättä siitä on seurannut koulutuskustannusten huomattava nousu. Yliopiston koulutuksesta perimä hinta vaihtelee. Hintaan vaikuttavat useat tekijät, joita tuodaan ilmi aluvussa 3.8.1. Suurimmat tekijät ovat psykoterapiasuuntauksen sisältövaatimukset ja koulutuksen järjestely. Koulutuksen sisältövaatimukset ovat yhteydessä siihen, miten intensiiviseen ja pitkäkestoiseen psykoterapiaan koulutus antaa valmiudet.

Liitteeseen 3 on kerätty muutamia käynnissä olevien koulutusten hintoja eri yliopistoista. Yliopistojen antamia hintoja on vaikea vertailla keskenään, koska hintoihin sisältyviä koulutuksen osia ei ilmoiteta.

3.8.1 Psykoterapeuttikoulutuksen hintaan vaikuttavia tekijöitä

Seuraavaksi on listattu psykoterapeuttikoulutuksen hintaan vaikuttavia tekijöitä.

1. Koulutuksen järjestämiseen sisältyvät valmistelutyö, kilpailutus, markkinointi, opettajien rekrytointi, opiskelijoiden valinta, koulutuksesta vastaavan johtokunnan/yhteistyötiimin työskentely ja koulutuksen ylläpito. Tätä työtä yliopistossa tekevät koulutussuunnittelijat, jotka käyttävät tarvittaessa yliopiston hallinnon apua. Lisäksi tiedekunnan koulutushenkilökunta osallistuu koulutuksen järjestämiseen. Nämä työvoimakulut lisättyinä mahdollisella yliopiston asettamalla tulostavoitekatteella vyörytetään koulutusten hintaa. Näitä tietoja ei ole vertailukelpoisesti avattavissa eri yliopistoissa. Selvitystyön yhteydessä toteutetuissa haastatteluissa tuotiin esille tarve selkeyttää kilpailutuksen ohjeita ja arvonlisäverotuskäytäntöjä. Näissä menettelyt eri yliopistoissa ovat erilaisia.
2. Psykoterapian teoria- ja menetelmäopintoja opettavat psykoterapeuttikouluttajat, joita ei muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta ole yliopistoviroissa. Minimivaatimus psykoterapian menetelmäopintoja on 34 opintopistettä, mutta useissa koulutuksissa opintoja on laajennettu. Esimerkiksi Helsingin yliopistossa vuonna 2021 alkaneissa koulutuksissa teoriaopinnot maksoivat keskimäärin 347€/op (välillä 276€/op-465€/op). Koulutuksen ostamiseen liittyy alv velvoite riippuen siitä miltä taholta koulutus ostetaan. Yleensä yksityis sektorilla toimivat kouluttajapsykoterapeutit työskentelevät psykoterapeuttina

kouluttamisen lisäksi. Kouluttaja on oman ammattitutkinnon jälkeen suorittanut vähintään 60 opintopisteen psykoterapeuttikoulutuksen ja sen jälkeen vielä erillisen kouluttajakoulutuksen. He ovat erityisosajia ja heidän palkkionsa vaihtelee 120-200€/tunti. Jotkut yliopistot ovat asettaneet 150€/tunti taksakaton. Kouluttajakoulutusta on toistaiseksi vähän, mutta tavoite on lisätä koulutusta.

3. Eri psykoterapiamuodoissa edellytetään eri tuntimäärät koulutusterapiaa ja näihin liittyvää psykoterapiatyön työnohjausta. Tuntimäärä vaihtelee terapiamuodon mukaan ja on minimissään 80h, mutta voi olla yli 300h. Myös vaatimus minkä pituisia (12 viikkoa - 2 vuotta) ja millä tiiviydellä psykoterapioita opiskelijan täytyy toteuttaa, vaihtelee.
4. Työnohjaustunnin hinta on 85-90€. Työnohjaaja on asianomaisen psykoterapiamuodon kokenut osaja. Joissakin koulutuksissa kustannuksia on pyritty kohtuullistamaan järjestämällä osa työnohjauksesta ryhmä- tai parityönohjauksena. Näissä käytännöissä on eroja yliopistojen välillä.
5. Psykoterapeuttikoulutuksessa edellytetään myös koulutettavan omaa koulutuspsykoterapiaa, jonka laatu ja tuntimäärä vaihtelee terapiamuodosta riippuen. Muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta opiskelijan on itse kustannettava oma koulutuspsykoterapiansa.

Työnantajat osallistuvat vaihtelevasti koulutuksen kustannuksiin. Esimerkiksi koulutus on opiskelijalle ilmaista joissakin psykiatrian ja nuorisopsykiatrian erikoistuvilla lääkäreille järjestetyissä koulutuksissa. Osa saa rahoitusta koulutuksen lukukausimaksuihin, osa saa rahoitusta työnohjaukseen, mutta osa maksaa koko koulutuksen itse. Koulutettavan oma koulutuspsykoterapia on yleensä itsensä maksettava.

Saadun palautteen mukaan koulutuskustannukset vaikuttavat siihen, minkä psykoterapiamuodon opiskelija valitsee tai minkä ikäisenä elämäntilanne sallii taloudellisen panostamisen koulutukseen.

3.9 Vaikuttaminen koulutuksen kustannuksiin ja psykoterapian saatavuuteen

3.9.1 Kaksivaiheinen psykoterapeuttikoulutus

Jos ammatilliseen peruskoulutukseen sisältyy riittävästi psykologisen ja psykiatrisen hoidon opintoja, mielenterveystyöhön hakeutuvalla työntekijällä on valmiuksia terapeuttiseen työhön. Perusopetuksen kehittämiseen tähän suuntaan ovat kiinnostuneita sekä sairaanhoitaja AMK että sosionomi AMK koulutukset. Myös psykologin maisterin tutkintoon

on kehitetty ja suunnitellaan mielenterveyden arvioinnin ja terapeutin vuorovaikutuksen opintoja, johon voidaan lisätä myös terapeutin lyhythoitajien opinnut. Myös psykiatrian erikoisalojen lääkäreiden erikoistumisopintoihin on mahdollista liittää kyseistä koulutusta.

HUS Psykiatrian Terapiat etulinjaan -hankkeessa tavoitteena on kouluttaa terapeutin lyhythoitomenetelmä sekä perusterveydenhoidon että erikoissairaanhoidon mielenterveyttä tekevän henkilökunnan käyttöön. Koulutus antaa taitoja arvioida potilaan mahdollisuutta hyötyä terapeutin lyhythoidosta häiriön alkuvaiheessa ja toteuttaa hoito. Tavoitteena on tarjota viiveettä terapeutin interventio ongelmiin.

Terapeutin lyhythoito ei yksinään ole riittävä hoitomuoto vakavissa mielenterveyshäiriöissä tai lapsen ja nuoren vakavissa kehityshäiriöissä. Tarvitaan monipuolista psykiatrista hoitoa mukaan lukien psykoterapiaa.

Terapiat etulinjaan jatkohankkeessa on tavoitteena kehittää terapeutin lyhythoidon koulutuksen jatkoksi samaa teoriataustaa käyttävä psykoterapeuttikoulutus, jossa julkiselle sektorille koulutettaisiin psykoterapeutteja, joilla on valmius hoitaa potilaita, joilla on vakava mielenterveyden häiriö ja jotka tarvitsevat myös muuta moniammatillisen tiimin hoitoa.

Molemmat ratkaisut, terapeutin lyhythoito ensivaiheessa ja julkisen sektorin työntekijöiden psykoterapeuttikoulutus, edistävät osaltaan terapeutin intervention saatavuutta.

Nämä hakkeet eivät kuitenkaan poista tarvetta kehittää psykoterapeuttikoulutusta siten, että sillä pystytään vastaamaan väestön kaikkien ikäryhmien psykoterapian tarpeisiin psyykkisissä häiriöissä.

3.9.2 Vaikuttaminen psykoterapeuttikoulutuksen kustannuksiin ja saatavuuteen

Kokonaisuutena koulutuksen rahoituskysymys on monitahoinen. Kustannukset koostuvat yliopiston työstä, kouluttajakustannuksista, koulutushoitajien työnohjauksen rahoituksesta ja opiskelijan omasta koulutusterapiasta.

Jos psykoterapeuttikoulutukseen hakeutuvalla on kokemusta terapeutin työstä ennen psykoterapeuttikoulutusta ja edeltävä terapeutin lyhythoito koulutus, varsinaisessa psykoterapeuttikoulutuksessa voidaan keskittyä valitun psykoterapiamenetelmän opiskeluun. Välillisesti tämä voi vaikuttaa koulutuskokonaisuuteen ja myös koulutuskustannuksiin. Psykoterapeuttikoulutuksen aseman vakiinnuttaminen yliopiston tehtäväksi

antaa mahdollisuuden yliopistojen väliseen yhteistyöhön opiskelijavalinnoissa, sisältöön kohdistuvissa ratkaisuissa kuten verkkokurssien tuottamisessa ja työnohjaus järjestelyissä.

Jos psykoterapeuttikoulutusta koordinoitaisiin sekä valtakunnallisesti että alueellisesti lähtökohtana väestön eri ikäryhmien mielenterveyden häiriöiden hoitotarpeet, voitaisiin myös rahoitusta suunnata paremmin tarpeelliseksi katsottuihin psykoterapiakoulutuksiin. Todennäköisesti tämä johtaisi koulutusten määrän lisääntymiseen ja terveydenhuollon nykyistä vahvempaan sitoutumiseen myös kustannuksiin.

Esimerkiksi Turun psykiatrian oppiaineen järjestämässä psykoterapeuttikoulutuksessa osana erikoistumiskoulutusta sairaanhoitopiirit ovat sitoutuneet maksamaan koulutettavan työnohjauskustannukset ja koulutuksen. Koulutuksen aikana opiskelijat ovat julkisen sektorin työssä. Kuitenkin opiskelija maksaa itse oman koulutuspsykoterapian.

4 Yhteenveto ja kehittämisehdotukset

Nykyisellään yliopistojen järjestämän psykoterapeuttikoulutuksen sisältöä ja laatua on kyetty jossain määrin yhdenmukaistamaan yhteissopimusten kautta, mutta rahoitusmalli ja epävirallinen asema yliopistossa pakottavat tiettyyn epäjohdonmukaisuuteen. Koulutusten määrät, laatu-elementit ja suoritettavat koulutukset ohjautuvat enemmän koulutukseen hakeutumisesta käsin kuin koulutus- tai palvelutarpeista. Tämä perustuu koulutuksen nykyiseen epäviralliseen asemaan ja omakustanteisuuteen. Tällä hetkellä ei ole olemassa systemaattista koulutuksen ohjausta. Tutkimustoiminta ja tutkimusyhteys sekä yhteys psykiatriaan ja psykologiaan on niukka. Siten koulutus ei vastaa yhteiskunnallisiin tarpeisiin ja osaltaan ylläpitää sekä alueellista että sisällöllistä epätasapainoa palveluiden saatavuudessa.

4.1 Välittömät kehittämisehdotukset

Tätä selvitystyötä tehtäessä ilmeni, että tietoa psykoterapeuttikoulutuksen opiskelupaikoista tai koulutetuista psykoterapeuteista ei ole suoraan saatavana. On perusteltua kehittää kansallista tilastointia valmistuneista terapeuteista sekä suuntautumisvaihtoehto- että yliopistokohtaisesti.

Toinen ilmennyt asia oli erilaiset käytännöt koulutusten kilpailutuksessa sekä myös viesti siitä, että kilpailutus vaatii runsaasti työaika. Tämän johdosta kilpailutukseen tarvitaan yhteiset ohjeet. Alv käytännöt ovat erilaisia, myös näihin tarvitaan selkeytys.

4.2 Psykoterapeuttikoulutuksen opetushallinnollinen asema

Psykoterapeuttikoulutusta järjestävien yliopistojen näkemys on, että psykoterapiakoulutuksen tulee pysyä yliopistoissa ja koulutusten monipuolisuus tulee säilyttää. Nykyisellään koulutuksen asema yliopistossa on heikko koulutuksen täydennyskoulutus statuksesta johtuen. Tämä vaikuttaa muun muassa siihen, miten koulutusta priorisoidaan yliopiston hallinnossa. Yhteinen kanta on, että psykoterapiakoulutukselle tulisi vakiinnuttaa pysyvä asema yliopistossa. Perusasia on professuuri, jonka tehtäviin kuuluu vastata

psykoterapeuttikoulutuksesta sekä psykoterapian tutkimuksesta. Tämä vahvistaisi mahdollisuuksia koulutuksen kehittämistyöhön ja tutkimustoimintaan.

Koulutuksen aseman virallistaminen loisi jatkuvuuden, joka mahdollistaisi laadun, koulutuksen sisällön ja kustannustehokkuuden kehittämisen. Koulutuksen muuttaminen yliopistoja velvoittavaksi erikoistumiskoulutukseksi virallistaisi myös yliopistojen yhteisen psykoterapeuttikonsortion aseman yhteistyö- ja ohjaavana tahona.

Koulutuksen suunnittelussa ja toteutuksessa tarvitaan hallinnollista yhteistyötä, jossa yliopiston yhteistyökumppaneina ovat psykiatria, psykologia ja palvelujärjestelmän edustajat. Koulutuksen tavoitteena on huomioida alueen tarpeet ja väestön yhdenvertaisuus palveluissa.

Lisäksi on selvitettävä, miten psykoterapeuttikoulutuksen määrää voidaan lisätä. Psykoterapian kysyntä on kasvanut ja ammattinimikkeen omaavista psykoterapeuteista lähes 36% on yli 65 vuoden ikäisiä.

Koulutuksen yliopistollisen aseman virallistaminen edistäisi myös psykoterapian tutkimusta. Psykoterapian ja psykoterapiakoulutuksen kehittämisen tulee perustua tutkimustietoon. Suomessa on tehty laadukasta psykoterapiatutkimusta, mutta se on vähäistä lisääntyvästä kiinnostuksesta huolimatta. Psykoterapian vaikuttavuustutkimukset on pääasiassa tehty ulkomailla ja seuranta-ajat ovat olleet lyhyitä. Tarvitaan kotimaista tutkimustietoa sekä psykoterapian että psykiatrian yksiköissä toteutettujen terapeuttisten interventioiden vaikutuksesta potilaiden terveyteen ja toimintakykyyn. Tutkimustieto mahdollistaa koulutuksen kehittämisen ja suuntaamisen siten, että se vastaa palvelujärjestelmän tarpeisiin.

4.3 Tarpeet ja mahdollisuudet rahoittaa koulutuksen järjestämistä nykyisestä poikkeavalla tavalla ja pienentää koulutuksen kustannuksia opiskelijalle

Selkeä viesti on, että psykoterapeuttikoulutukseen tulee suunnata rahoitusta yliopistoille. Toisaalta selvityksessä esiin tulleita psykoterapiakoulutuksen ongelmia ei ratkaise ainoastaan koulutuksen maksuttomuus opiskelijalle. Ongelmia ovat koulutuksen epävirallinen asema yliopistossa, joka johtaa jatkuvuuden puutteeseen, koulutusten kirjavuuteen ja ohjautumiseen ilman tiivistä yhteyttä psykiatriaan, psykologiaan ja terveydenhuollon palvelujärjestelmän ja alueiden tarpeisiin. Palautteen mukaan nykyisellään koulutus on irrallinen mielenterveyden häiriöiden hoitojärjestelmän ja työelämän tarpeista. Lisäksi kokonaisvaltainen ohjaus puuttuu. Koulutuksen järjestämistä säätelee vahvasti liiketaloudelliset seikat, jotka heijastuvat myös opiskelijoille koituviin kustannuksiin ja siten välillisesti

koulutettavien terapeuttien määrään. Koulutusmäärät ovat vähäisiä ja kohdentuvat kysynnän ei palvelujärjestelmän tarpeiden mukaan.

Jos koulutuksen asema vakiinnutetaan yliopistossa ja budjetoidaan perusrahoitus suunnittelijoiden virkoihin, tämä vaikuttaa suoraan opiskelijoilta perittäviin kustannuksiin.

Kouluttajaresurssien takaamiseksi kouluttajakoulutukseen tulee alkuvaiheessa suunnata erillisrahoitus, jotta vähitellen kertyy psykoterapeuttikouluttajaresurssi yliopistojen käyttöön.

Lisäksi yliopistoyhteistyössä voidaan tehdä ratkaisuja, jotka vaikuttavat kustannuksiin. Koulutuksen hintaan vaikuttaa myös koulutettavan perusvalmiudet terapeuttiseen työhön.

Rahoitusratkaisu voisi olla kaksitahoinen: perusrahoitus virkoihin yliopistossa ja erillisrahoitus psykoterapeuttikoulutuksiin, jotka on suunniteltu ottaen huomioon kunkin alueen väestön tarpeet. Yksi mahdollisuus on myös opiskelijan opintosekteli teoriaopintoihin ja työnohjauskustannukset terveydenhuollon taholta, jos koulutuspotilaat tulevat sitä kautta.

Aiempi verotusratkaisu, jossa psykoterapeuttikoulutusta ei nähdä täydennyskoulutuksena, on lisännyt huomattavasti koulutettavan kustannuksia. Tämän ratkaisun tarkempi tausta olisi hyödyllistä avata, sillä psykoterapeuttikoulutukseen voi hakeutua ainoastaan soveltuvan perustutkintokoulutuksen ja kahden vuoden työkokemuksen jälkeen.

4.4 Tarvittavia säädöksiä

Koulutuksen järjestäminen erikoistumiskoulutuksena edellyttää lainsäädännöllisiä muutoksia.

Keskeisin muutos vaaditaan koulutuksen järjestämisvelvollisuutta koskevaan yliopistolainsäädäntöön yliopiston tehtävien ja niiden yliopistorahoituksessa huomioimisen osalta. Tarvitaan myös säädökset yliopistolle suunnattavasta rahoituksesta, perusrahoitus ja mahdollinen erillisrahoitus koulutuskohtaisesti. Valtakunnallisen psykoterapeuttikonsortion asema tulee virallistaa samoin kuin psykoterapeuttikoulutuksen koordinaatioryhmät, joiden kautta vaadittavaa ohjausta voidaan toteuttaa. Lainsäädäntötyö edellyttää yliopistolainsäädännön asiantuntijan jatkotyötä.

Erikoistumiskoulutuksen mallin mukaisesti psykoterapeuttikoulutukseen tarvitaan sekä valtakunnalliset että alueelliset koordinaatioryhmät, joiden kautta turvataan psykoterapeuttikoulutuksen yhteys psykiatrian erikoisalojen ja psykologian alan välillä. Samalla edistetään tieteellisen tutkimuksen ja käytännön psykoterapeuttisen osaamisen yhteyksiä.

Järjestämistä ja sen säätelyä erikoistumiskoulutuksena voidaan peilata erikoislääkärikoulutukseen, jossa yliopisto tekee tiivistä yhteistyötä terveydenhuoltojärjestelmän kanssa. Myös tämä edellyttää säädöksiä.

Säädöksissä tulisi huomioida, että myös muulta kuin ylemmän korkeakoulututkinnon taustalta voi tulla tähän erikoistumiskoulutukseen. Valtakunnallisen yliopistojen psykoterapeuttikonsortion antaman suosituksen mukaan psykoterapeuttikoulutuksen hakukelpoisuuden edellytyksenä on ylempi korkeakoulututkinto, ammattikorkeakoulututkinto tai opistotason tutkinto, joka johtaa soveltuvaan laillistettuun terveydenhuollon ammattiin. Hakuperusteena olevaan perustutkintoon tulee sisältyä tai perustutkinnon lisäksi tulee olla suoritettuna vähintään 30 opintopisteen psykiatrian ja/tai psykologian opinnot. Soveltuvia laillistettuja terveydenhuollon ammatteja ovat lääkärin, psykologin ja sairaanhoitajan ammatit. Erikoistapauksessa hakijan perustutkinnon ja työkokemuksen perusteella myös muu ylempi korkeakoulututkinto tai sosiaali- ja terveystieteiden ammattikorkeakoulututkinto voidaan katsoa soveltuvaksi perustutkinnoksi. Jos koulutus pohjaa halutaan supistaa tai laajentaa, tarvitaan erillinen lisäselvitys, jossa huomioidaan monipuolisesti psykoterapeutin tehtävän vaatimukset ja koulutusratkaisujen vaikutukset.

4.5 Vaikutukset

Ehdotetut muutokset vakiinnuttavat psykoterapeuttikoulutuksen aseman ja luovat jatkuvuuden koulutukseen. Koulutuksen ohjaus sekä valtakunnallisesti että alueellisesti mahdollistaa koulutusmäärien, laadun ja alueen sekä väestön ja työelämän tarpeiden huomioon ottamisen koulutustarjonnassa. Virallinen asema ja jatkuvuus mahdollistaisivat koulutuksen kehittämisen, psykoterapiatutkimuksen edistämisen ja tutkimustulosten huomioimisen koulutuksen sisällössä ja sen kohdentamisessa. Tämä puolestaan mahdollistaa asiakkaiden ja potilaiden määrällisiin ja laadullisiin palvelutarpeisiin vastaamisen nykyistä paremmin.

Muutos loisi osaltaan edellytyksiä terveydenhuollon perustutkintojen kehittämistyölle, jossa lisätään valmiuksia arvioida mielenterveyden ongelmia ja terapeuttisia taitoja niiden hoitoon. Terapeuttinen lyhythoito koulutushanke lisää terapeuttisia valmiuksia lievien ja keskivaikeiden mielenterveyden ongelmien hoitoon. Myös jatkokehityssuunnitelma psykoterapiakoulutuksesta julkisella sektorilla työskentelevälle psykiatrian henkilökunnalle parantaa terapian saatavuutta vakavista psyykkisistä häiriöistä kärsivien potilaiden hoidossa.

Kehityshankkeiden lisäksi tarvitaan yliopistojen järjestämää monipuolista ja eri väestöryhmien ja työelämän tarpeisiin suunnattua psykoterapeuttikoulutusta. Kelan kuntoutuspsykoterapian myöntämisen kriteerit opiskelu- tai työkyvyn edistämiseksi sekä lapsella ja nuorella psyykkisen kasvun ja kehityksen edistämiseksi ovat pitkäkestoisia ja osaamista vaativia tavoitteita. Näiden toteuttamiseen tarvitaan laadukas koulutus. Psykoterapiatutkimus ja monipuoliset vaikuttavuustutkimukset ohjaavat tätä koulutusta.

Liitteet

Liite 1. Selvitystyön haastatteluissa mukana olleet yliopistojen ja terveydenhuollon edustajat

Helsingin yliopisto

Erkki Isometsä prof. psykiatria

Hely Kalska yliopistolehtori (emer.)

Olavi Lindfors dos.

Jari Lahti prof. psykologia, logopedia

Suoma Saarni ylilääkäri Helsingin yliopistollinen sairaala

Itä-Suomen yliopisto

Ilona Luoma prof. lastenpsykiatria

Kirsi Honkalampi prof. psykologia

Heli Koivumaa-Honkanen prof. psykiatria

Anna-Mari Lastunen suunnittelija

Susanna Järvelin-Pasanen opintopalveluiden päällikkö

Jyväskylän yliopisto

Anne Jaskio koulutussuunnittelija

Juha Holma prof. psykologia

Oulun yliopisto

Kristiina Simojoki koulutussuunnittelija

Päivi Lindholm kliininen opettaja

Mirjami Mäntymaa lastenpsykiatrian ylilääkäri Oulun yliopistollinen sairaala

Tampereen yliopisto

Martti Tuomisto prof. psykologia

Inkeri Suominen erikoislääkäri lastenpsykiatria Tampereen yliopistollinen sairaala

Jaana Ruuska osaston ylilääkäri nuorisopsykiatria Tampereen yliopistollinen sairaala

Turun yliopisto

Armi Hakanen yliopistorehtori psykologia

Riikka Korja prof. psykologia logopedia

Tarja Korpilahti-Leino yliopisto-opettaja lastenpsykiatria

Sinikka Luutonen kliininen opettaja psykiatria

Andre Sourander prof. lastenpsykiatria

Åbo Akademi

Katariina Finnilä PsT lehtori

Mats Ekeblom hankintavastaava

Liite 2. Uuden asetuksen mukaiset koulutukset (vuoden 2022 alkuun mennessä päättyneet koulutukset)

Oulun yliopisto

Koulutettuja psykoterapeutteja 222, joista 11 (5%) lasten ja nuorten psykoterapeutteja

Koulutetut psykoterapeutit

Ratkaisukeskeinen terapia	65
Perhe- ja pariopsykoterapia	55
Traumapsykoterapia koulutus	69
Psykodynaaminen psykoterapia lapset ja nuoret	11
Psykodynaaminen psykoterapia aikuiset	11
Psykoanalyttinen psykoterapia	11

Kesken olevia koulutuksia v. 2022 14, joissa 284 opiskelijaa.

Integratiivinen psykoterapeuttikoulutus	49
Traumapsykoterapeuttikoulutus	144
Perhe- ja pariopsykoterapeuttikoulutus	40
Psykodynaaminen psykoterapeuttikoulutus lapset ja nuoret	10
Psykodynaaminen psykoterapeuttikoulutus aikuiset	10
Psykoanalyttinen psykoterapeuttikoulutus aikuiset	7
Kognitiivinen käyttäytymisterapia	24

Helsingin yliopisto

Koulutettuja psykoterapeutteja 294, lasten ja nuortenpsykoterapeutteja 33 (11%).

Koulutetut psykoterapeutit

Kognitiivisintegratiivinen psykoterapeuttikoulutus	49
Kognitiivinen psykoterapiakoulutus	47
Kognitiivisanalyttinen psykoterapiakoulutus	40
Psykoanalyttinen psykoterapeuttikoulutus	24
Psykoanalyttinen ja kouluttajakoulutus	10
Integratiivinen psykoterapeuttikoulutus aikuiset ja nuoret	48
Kognitiivinen psykoterapeuttikoulutus lapset ja nuoret	44
Psykodynaaminen psykoterapeuttikoulutus nuoret	25
Varhaisen vuorovaikutuksen terapeuttikoulutus	20
Psykoanalyttinen psykoterapia koulutus lapset	9

Kesken olevissa koulutuksissa vuonna 2022 268 psykoterapeuttiopiskelijaa.

Jyväskylän yliopisto

Koulutettuja psykoterapeutteja 354, joista lasten ja nuorten osuus 12 (4%).

Koulutetut psykoterapeutit

Kognitiivinen psykoterapia	100
Kognitiivinen psykoterapia lapset ja nuoret	12
Integratiivinen psykoterapia	91
Perhe- ja pariopsykoterapia	151

Kesken olevissa koulutuksissa vuonna 2022 178 psykoterapeuttiopiskelijaa.

Kognitiivinen psykoterapia	12
Kognitiivinen psykoterapia lapset ja nuoret	12
Integratiivinen psykoterapia	40
Perhe- ja pariterapia	114

Itä-Suomen yliopisto

Koulutettuja psykoterapeutteja 78, joista 8 (11%) lasten ja nuorten psykoterapeutteja.

Koulutetut psykoterapeutit

Kognitiivinen käyttäytymisterapia	18
Pastoraalipsykologinen psykoterapia	12
Psykodynaaminen psykoterapia lapset ja nuoret	8
Ratkaisukeskeinen psykoterapia	40

Kesken olevissa koulutuksissa vuonna 2022 133 psykoterapeuttiopiskelijaa.

Integratiivinen psykoterapia aikuiset ja nuoret	49
Pastoraalipsykologinen psykoterapia	12
Psykoanalyttinen psykoterapia	12
Ratkaisukeskeinen psykoterapia	60

Tampereen yliopisto

Koulutettuja psykoterapeutteja 280, joista 31 (12%) lasten ja nuorten psykoterapeutteja.

Kognitiivinen käyttäytymisterapia	180
Kognitiivinen käyttäytymisterapia lapset ja nuoret	25
Kognitiivinen psykoterapia	23
Psykoanalyttinen psykoterapia	20
Psykodynaaminen psykoterapia lapset ja nuoret	6
Kognitiivinen käyttäytymisterapia kouluttajakoulutus	26

Kesken olevissa psykoterapeuttikoulutuksissa vuonna 262 psykoterapeuttiopiskelijaa, kouluttajakoulutuksessa 12 opiskelijaa.

Turun yliopisto

Koulutettuja psykoterapeutteja 107, joista 5 (4,6%) lasten ja nuorten psykoterapeutteja.

Koulutetut psykoterapeutit

Integratiivinen psykoterapia erikoistuville lääkäreille	30
Psykodynaaminen psykoterapia aikuiset	35
Psykodynaaminen psykoterapia lapset ja nuoret	5
Kognitiivinen psykoterapia	37

Kesken olevissa koulutuksissa vuonna 2022 136 opiskelijaa.

Integratiivinen psykoterapia	34
Psykodynaaminen psykoterapia aikuiset	56
Psykodynaaminen psykoterapia lapset ja nuoret	13
Kognitiivinen psykoterapia	24
Psykoanalyttinen ryhmäpsykoterapeuttikoulutus aikuiset ja lapset	9

Åbo Akademi

Ei ole valmistunut psykoterapeutteja. Ensimmäiset koulutukset ovat alkamassa 2022.

Liite 3. Esimerkkejä psykoterapeuttikoulutuksen hinnasta

Seuraavassa on poimintoja yliopistojen yhteisestä psykoterapeuttikoulutusten tiedostosta koskien koulutusten hintaa. Kyseessä on maksu, jonka yliopisto perii opiskelijalta. Siitä mitä kaikkia osioita (teoria, työnohjaus, oma hoito) psykoterapeuttikoulutuksesta hintaan sisältyy ei avata. Eri koulutusten hintoja on vaikea verrata toisiinsa. On myös huomattava, että ao. koulutuksessa on eri määrä opiskelijoita 10-24, joka myös vaikuttaa hintaan.

Helsingin yliopisto

Aikuisten kognitiivisen psykoterapian psykoterapeuttikoulutus	2021-2022	16 040€
Psykodynaaminen nuorten yksilöpsykoterapeuttikoulutus	2019-2022	15 870€
Psykoanalyttinen koulutus, aikuiset	2018-2022	21 400€

Itä-Suomen yliopisto

Ratkaisukeskeinen psykoterapeuttikoulutus	2018-2021	16 040€
Psykodynaaminen psykoterapeuttikoulutus lapset ja nuoret	2018-2021	19 980€*
Psykoanalyttinen yksilöpsykoterapeuttikoulutus aikuiset	2020-2024	16 000€**

*sisältää koulutuksen ja työnohjauksen **sisältää vain koulutuksen

Jyväskylän yliopisto

Perhe- ja paripsykoterapeuttikoulutus	2020-2024	11 060€
Kognitiivisen psykoterapian psykoterapeuttikoulutus	2019-2023	12 915€
Kognitiivisen psykoterapian psykoterapeuttikoulutus lapset ja nuoret	2019-2023	12 915€

Oulun yliopisto

Traumapsykoterapian psykoterapeuttikoulutus	2021-2025	19 500€
Psykodynaaminen psykoterapeuttikoulutus aikuiset	2021-2023	13 000-15 600€

Turun yliopisto

Kognitiivisen psykoterapian psykoterapeuttikoulutus	2021-2024	20 648€
Psykoanalyttikko-psykoterapeuttikoulutus ja kouluttajakoulutus	2021-2024,	ei hintaa

Tampereen yliopisto

Kognitiivisen käyttäytymisterapian psykoterapeuttikoulutus	2019-2023	19 640€
Kognitiivisen käyttäytymisterapian psykoterapeuttikoulutus lapset ja nuoret	2019-2023	21 401€
Psykoanalyttinen yksilöpsykoterapeuttikoulutus	2018-2021	14 400€

Lähteet

- Eduskunta. (2021). KAA 3/2021. Psykoterapian puolesta. Kansalaisaloite psykoterapiakoulutuksen muuttamisesta maksuttomaksi. https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/KasittelytiedotValtiopaivaasia/Sivut/KAA_3+2021.aspx
- 1120/2010 Valtioneuvoston asetus terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun asetuksen muuttamiseksi. Helsinki 16.12.2010. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2010/20101120>
- 1120/2010 Valtioneuvoston asetuksen taustamuistio. STM 3.12.2010.
- HUS Psykiatria. Terapiat etulinjaan -hanke.
- Terveystieteiden tutkimuskeskus. (2010). Terveystieteiden tutkimuskeskus. <https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20101326>
- Sairausvakuutuslaki 21.12.2004/1224. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2004/20041224>
- Kela (2021). Kela/analytiikka- ja tilastoperuste/NITO99A, aika 2021-11.
- Yliopistolaki 24.7.2009/558. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2009/20090558>
- AVOINDATA.FI. (2022). Sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöt. <https://www.avoindata.fi/data/fi/dataset/sosiaali-ja-terveydenhuollon-ammattihenkilot>
- Heinonen E, Kurri K, Melartin T. (2016). Sopiiko potilaalleni psykoterapia? Suomen Lääkärelehti 2016; 71:1072-1076.
- Paunio T, Lindfors O, Kalska H, Karlsson L, Lentovuori P, Melart P, Melartin T, Näätänen P, Pirkkola S, Wahström J. (2012). Psykoterapiaprosessit nyt ja tulevaisuudessa. Suomen Lääkärelehti 2012; 37 (67):2547-2553.
- Tähkä V. (1982). Psykoterapian perusteet. Werner Söderström Osakeyhtiö, Porvoo-Helsinki-Juva 1982:75.
- Palko = Palveluvalikoima (2018). Psykoterapiat ja muut psykososiaaliset hoito- ja kuntoutusmenetelmät mielenterveys- ja päihdehäiriöiden hoidossa. Palveluvalikoimaneuvoston perustelumuistio. Mielenterveys- ja päihdepalvelujaosto 28.11.2018.
- Kelan kuntoutustilasto. (2021). Suomen virallinen tilasto. Sosiaaliturva 2022 Kela/Fpa. <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2022042029736>
- Suomalainen Lääkäriseura Duodecim ja Suomen Akatemia. (2006). Psykoterapian konsensuslausuma 18.10.2006. <https://www.duodecim.fi/wp-content/uploads/sites/9/2016/02/lausuma06.pdf>

